

EWHA HALICKA¹, ANETA WOŹNIAK

POZIOM I ZRÓŻNICOWANIE KONSUMPCJI ŻYWNOŚCI W WOJEWÓDZTWIE MAZOWIECKIM

Abstrakt. Artykuł przedstawia analizę i ocenę spożycia żywności w województwie mazowieckim na podstawie danych z reprezentatywnych badań budżetów domowych GUS. Konsumpcję podstawowych grup artykułów żywnościowych porównano w ujęciu województwo/kraj oraz wieś/miasto/Warszawa. Opracowane informacje statystyczne z 2006 roku wskazują, że gospodarstwa domowe województwa mazowieckiego charakteryzują się wyższą od średniej w Polsce konsumpcją tzw. dóbr wyższego rzędu, tj. relatywnie droższych produktów spożywczych, o większym wskaźniku elastyczności dochodowej popytu. Według zebranych danych budżetowych, poziom spożycia żywności w badanym regionie jest na ogół wyższy w gospodarstwach wiejskich. W przypadku produktów pochodzenia roślinnego wyjątkiem są owoce świeże i przetworzone, soki owocowe i warzywne oraz używki (kawa i herbata), a wśród produktów zwierzęcych – mięso wołowe, ryby, sery oraz masło. Gospodarstwa mieszkańców stolicy wyróżniają się największą konsumpcją mięs, ryb oraz serów, a także soków i używek. Zjawisko terytorialnego zróżnicowania konsumpcji żywności powinno być wnikliwie rozpoznane, a następnie uwzględnione w pracach nad przygotowaniem narzędzi stymulujących rozwój gospodarki żywnościowej oraz polityki żywienia Mazowsza.

Słowa kluczowe: konsumpcja, żywność, województwo mazowieckie, produkty pochodzenia roślinnego i zwierzęcego

CHARAKTERYSTYKA WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO

Utworzone w 1999 roku w wyniku reformy administracyjnej kraju województwo mazowieckie jest największym i najbardziej zaludnionym województwem w Polsce. Pomimo dużej urbanizacji województwa obszary wiejskie zajmują tu aż 94% powierzchni. Prawie 60% powierzchni ogólnej Mazowsza stanowią użytki rolne (2,14 mln ha, według siedziby użytkownika), co przekracza 13,4% ich ilości w kraju.

¹ Autorka jest pracownikiem naukowym Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie (e-mail: ewa_halicka@sggw.pl).

Według danych GUS, liczba mieszkańców województwa wynosi 5,18 mln, czyli tyle, ile w Danii, Słowacji czy Finlandii. Prawie dwie trzecie zamieszkuje miasta, w tym około 31% (1,7 mln) – Warszawę [*Rocznik Statystyczny...* 2009]. Pozostałe 35,3% (1,82 mln) to ludność wiejska. Analiza struktury ludności według wieku wskazuje, że dominują osoby w wieku produkcyjnym, które stanowią 63,8% całego województwa. Współczynnik aktywności zawodowej (udział aktywnych zawodowo w liczbie ludności w wieku 15 lat i więcej) wynosi 59,4% [*Portret województwa...* 2008].

Według Powszechnego Spisu Rolnego z 2002 roku, około jedna czwarta ogółu ludności województwa mazowieckiego jest związana z rolnictwem. Szacuje się, że liczba gospodarstw rolnych wynosi około 330,5 tysiąca, a przeciętna powierzchnia ogólna gospodarstwa sięga 7,54 ha. Przeważają gospodarstwa o mieszanych źródłach utrzymania (46%). Gospodarstw utrzymujących się wyłącznie z rolnictwa jest 18%, natomiast 1/3 gospodarstw utrzymuje się ze źródła nierolniczego.

Warto podkreślić, że województwo mazowieckie cechuje najwyższy w kraju poziom rozwoju gospodarczego. W przeliczeniu na jednego mieszkańca wartość PKB przekracza 40 tys. zł i przewyższa przeciętną w kraju o prawie 60% [*Produkt krajowy...* 2007]. W 2006 roku w województwie mazowieckim przeciętne gospodarstwo domowe rozporządzało miesięcznym dochodem w wysokości średnio 1048,80 zł na 1 osobę. Był on wyższy od dochodu w kraju o 214,12 zł (25,7%). Jednocześnie przeciętne miesięczne wydatki gospodarstwa domowego przekroczyły 901 zł w przeliczeniu na osobę. Wydatki na żywność i napoje bezalkoholowe w omawianym województwie wyniosły 223,76 zł i stanowiły 24,8% wydatków ogółem. Dla porównania, przeciętne wydatki na żywność i napoje bezalkoholowe w Polsce w 2006 roku osiągnęły poziom 212,11 zł [*Budżety gospodarstw...* 2007].

CEL I METODYKA BADAŃ

Do analizy i oceny spożycia żywności w województwie mazowieckim wykorzystano opracowanie wewnętrzne Katedry Organizacji i Ekonomiki Konsumpcji SGGW, wykonane na podstawie niepublikowanych indywidualnych wyników reprezentatywnych badań budżetów gospodarstw domowych GUS z 2006 roku. W badaniu tym uczestniczyło 5180 gospodarstw domowych z województwa mazowieckiego. Grupa ta stanowiła 13,8% wszystkich gospodarstw objętych badaniem w Polsce (łącznie 37 508 gospodarstw domowych). Zgodnie z metodyką badań budżetowych, za żywność spożytą przyjmuje się żywność pozyskaną przez gospodarstwo domowe. Tak określona konsumpcja obejmuje artykuły zakupione, pobrane z indywidualnego gospodarstwa rolnego, działki, ogródka lub z prowadzonej na własny rachunek działalności gospodarczej oraz otrzymane bezpłatnie [*Budżety gospodarstw...* 2007]. Badania budżetów gospodarstw domowych nie uwzględniają (w ujęciu ilościowym) żywności spożytej poza domem, na przykład w zakładach gastronomicznych.

Spżycie głównych artykułów żywnościowych pochodzenia roślinnego i zwierzęcego w ujęciu województwo/kraj oraz wieś/miasto/Warszawa przedstawiono w postaci opisowej oraz tabelarycznej.

ANALIZA SPOŻYCIA ŻYWNOSCI W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO

W strukturze konsumpcji żywności pochodzenia roślinnego w mazowieckich gospodarstwach domowych największy udział mają produkty zbożowe, warzywa, ziemniaki oraz owoce (tabela 1). Według zebranych danych, miesięczne spożycie produktów zbożowych w regionie było jedynie nieznacznie mniejsze (o 1,3%) od przeciętnego w Polsce i wynosiło 8,52 kg na osobę. Na sytuację tę wpłynęła mniejsza od przeciętnej w kraju konsumpcja pieczywa i mąki oraz większe spożycie makaronów (o 10%).

TABELA 1. Przeciętne miesięczne spożycie artykułów żywnościowych pochodzenia roślinnego przypadające na 1 osobę w województwie mazowieckim i w Polsce w 2006 roku

TABLE 1. Average monthly per capita consumption of food products of plant origin in the Mazovian voivodship and Poland in 2006

Grupa produktów	Miesięczne spożycie ogółem	
	w województwie mazowieckim	w Polsce
Pieczywo i produkty zbożowe [kg]	8,52	8,63
Pieczywo	5,81	5,98
Ryż	0,24	0,24
Makarony	0,44	0,40
Mąka	0,97	1,04
Kasze	0,19	0,19
Płatki	0,07	0,06
Tłuszcze roślinne [kg]	0,95	1,08
Owoce [kg]	4,43	3,88
Owoce południowe	1,07	0,93
Jabłka	1,75	1,62
Owoce jagodowe	0,59	0,52
Warzywa [kg]	11,73	11,82
Ziemniaki	5,55	6,03
Kapusta	0,52	0,64
Pomidory	1,13	0,92
Ogórki	0,78	0,71
Marchew	0,57	0,61
Cebula	0,50	0,54
Cukier i słodycze [kg]	2,36	2,30
Cukier	1,59	1,60
Czekolada	0,10	0,10
Dżem, marmolada	0,10	0,09
Używki [kg]	0,28	0,29
Kawa	0,17	0,21
Herbata	0,11	0,08
Soki ogółem [l]	1,49	1,27
Wody mineralne i źródlane	3,91	1,59

Źródło: Dane GUS.

W przypadku warzyw i przetworów (w tym ziemniaków) miesięczne spożycie w gospodarstwach domowych województwa mazowieckiego jest bardzo zbliżone do poziomu krajowego i wynosi około 12 kg na osobę. W grupie warzyw wyróżnić można zarówno produkty, których spożycie w badanym regionie przewyższa średnie spożycie krajowe, tj. pomidory (o 22%) i ogórki (o 10%), jak i jest niższe – na przykład kapusta (o 18,8 %), ziemniaki (o 8%), a także marchew i cebula (o ponad 6%). Poziom spożycia owoców i przetworów na Mazowszu był w 2006 roku o 14% wyższy niż przeciętnie w kraju (w tym jabłek o 8%). W odniesieniu do soków owocowych i warzywnych przewaga ta była jeszcze bardziej widoczna i wynosiła około 17%.

W przypadku cukru i słodczy ogółem spożycie w województwie jedynie nieznacznie przekroczyło poziom krajowy, co wynika m.in. z większej o 12% konsumpcji dżemów i marmolad. Analizowane dane budżetowe wskazują, iż spożycie herbaty w województwie mazowieckim jest o blisko 27% większe, a kawy o 15% mniejsze niż przeciętnie w kraju. Należy jednak pamiętać, że dane o spożyciu na poziomie gospodarstw domowych nie obejmują konsumpcji poza domem. Wyraźną różnicę w konsumpcji (o 22%) zanotowano także dla wód mineralnych i źródlanych.

Analiza porównawcza miesięcznego spożycia produktów pochodzenia zwierzęcego w województwie mazowieckim i w Polsce pokazuje, iż w badanym regionie spożywa się więcej mięsa oraz przetworów (z wyjątkiem drobiu), wędlin, ryb oraz serów (tabela 2). Największe różnice odnotowano w grupie mięsa wołowego i cielęcego. Konsumpcja mleka i przetworów na Mazowszu jest zbliżona do średniej krajowej, jednak obliczone spożycie napojów mlecznych i jogurtów było odpowiednio o 10 i 3% mniejsze niż w kraju.

TABELA 2. Przeciętne miesięczne spożycie artykułów żywnościowych pochodzenia zwierzęcego przypadające na 1 osobę w województwie mazowieckim i w Polsce w 2006 roku

TABLE 2. Average monthly per capita consumption of food products of animal origin in the Mazovian voivodship and Poland in 2006

Grupa produktów	Miesięczne spożycie ogółem	
	w województwie mazowieckim	w Polsce
Mięso [kg]	5,79	5,75
Mięso wołowe	0,22	0,14
Mięso cielęce	0,02	0,01
Mięso wieprzowe	1,40	1,38
Drób ogółem	1,37	1,61
Wędliny	2,42	2,26
Ryby [kg]	0,47	0,45
Mleko [l]	4,36	4,48
Sery [kg]	1,09	0,97
Sery twarogowe	0,68	0,57
Sery dojrzewające i topione	0,42	0,40
Śmietana i śmietanka [l]	0,36	0,44
Jaja [szt.]	13,99	15,01
Masło [kg]	0,30	0,34

Źródło: Dane GUS.

W przedstawionej analizie konsumpcji szczególną uwagę zwrócono na różnicowanie miesięcznego spożycia produktów żywnościowych w gospodarstwach miejskich i wiejskich województwa mazowieckiego.

Generalnie spożycie produktów żywnościowych pochodzenia roślinnego w badanym województwie jest większe w wiejskich gospodarstwach domowych, z wyjątkiem owoców, używek (kawy i herbaty) i soków (tabela 3).

TABELA 3. Przeciętne miesięczne spożycie artykułów żywnościowych pochodzenia roślinnego przypadające na 1 osobę w województwie mazowieckim w 2006 roku, z uwzględnieniem podziału na gospodarstwa wiejskie/miejskie/warszawskie

TABLE 3. Average monthly per capita consumption of food products of plant origin in Mazovian households (rural/urban and Warsaw) in 2006

Grupa produktów	Miesięczne spożycie ogółem w gospodarstwach		
	wiejskich	miejskich	warszawskich
Pieczywo i produkty zbożowe [kg]	9,75	8,05	7,51
Pieczywo	6,87	5,41	4,93
Ryż	0,21	0,22	0,30
Makarony	0,41	0,47	0,46
Mąka	1,32	0,87	0,64
Kasze	0,22	0,17	0,18
Płatki	0,07	0,07	0,08
Tłuszcze roślinne [kg]	1,01	0,97	0,84
Owoce [kg]	3,74	5,58	5,24
Owoce południowe	0,69	1,12	1,47
Jabłka	1,78	1,75	1,69
Owoce jagodowe	0,50	0,60	0,73
Warzywa [kg]	13,70	11,00	10,04
Ziemniaki	7,33	5,12	3,75
Kapusta	0,78	0,44	0,33
Pomidory	1,01	1,14	1,26
Ogórki	0,97	0,69	0,63
Marchew	0,77	0,46	0,39
Cebula	0,55	0,48	0,45
Cukier i słodczyce [kg]	2,66	2,20	2,12
Cukier	2,05	1,44	1,16
Czekolada	0,07	0,10	0,13
Dżem, marmolada	0,08	0,10	0,12
Używki [kg]	0,25	0,27	0,32
Kawa	0,16	0,17	0,18
Herbata	0,09	0,10	0,14
Soki ogółem [l]	0,83	1,51	2,33
Wody mineralne i źródlane [l]	1,59	3,91	6,18

Źródło: Dane GUS.

Jak wynika z obliczeń, konsumpcja ogółem produktów zbożowych i pieczywa jest większa w wiejskich gospodarstwach domowych, w porównaniu do miejskich, o 21%. Na wsi mazowieckiej konsumpcja mąki jest o połowę większa niż średnio w miastach, a w porównaniu do stolicy o 100%. Podob-

na sytuacja występuje w odniesieniu do konsumpcji kasz (o 31%) oraz pieczywa (o 27%). W gospodarstwach miejskich generalnie spożywa się więcej makaronów i ryżu. W Warszawie spożycie produktów zbożowych jest najmniejsze (o ponad 2,2 kg miesięcznie), szczególnie duża jest różnica w konsumpcji mąki oraz pieczywa. Podobnie najmniejsze w stolicy jest spożycie tłuszczów roślinnych, warzyw oraz cukru i słodczy ogółem.

Spożycie cukru i słodczy ogółem na wsi przekracza o 21% spożycie tych produktów w mieście. Spożycie samego cukru jest o 42% większe na wsi, natomiast konsumpcja czekolady, dżemu i marmolady jest większa w mieście (odpowiednio o 32 i 14%).

W grupie produktów, których na wsi spożywa się mniej niż w mieście, znalazły się używki i soki. O ile spożycie używek, do których należy kawa i herbata, różni się odpowiednio o zaledwie 8 i 9%, to konsumpcja soków na wsi jest aż o 45% mniejsza w porównaniu do gospodarstw miejskich.

Interesujący jest fakt, iż według badań budżetów gospodarstw domowych GUS z województwa mazowieckiego spożycie owoców jest zdecydowanie większe w gospodarstwach miejskich niż w wiejskich. Szczególnie dotyczy to spożycia owoców południowych, które w mieście jest większe o 38% w porównaniu do wsi. Porównywalne ilości spożywa się jabłek. O 17% więcej w mieście spożywa się owoców jagodowych i o 10% gruszek. Duże różnice występują w spożyciu owoców suszonych i przetworów owocowych, których około 40% więcej konsumuje się w mieście.

W przeciwieństwie do owoców, spożycie warzyw na wsi jest większe o jedną czwartą w porównaniu do miejskich gospodarstw domowych. Największe różnice dotyczą buraków, których na wsi spożywa się o 84% więcej, kapusty (o 77%) oraz marchwi (o 66%). Również ziemniaków i ogórków spożywa się więcej na wsi (odpowiednio o 43 i 41% więcej). W gospodarstwach miejskich natomiast spożywanych jest o 37% więcej sałaty i o 12% więcej pomidorów (tabela 4).

Zróżnicowanie spożycia produktów pochodzenia zwierzęcego w województwie mazowieckim w zależności od miejsca zamieszkania przedstawia tabela 5. Z zestawienia danych wynika, że w wiejskich gospodarstwach domowych na Mazowszu większe jest spożycie mleka oraz jaj, a mniejsze – mięsa, ryb, serów i masła.

Szczegółowa analiza danych wskazuje, że różnice w ilości spożywanego mięsa dotyczą wszystkich jego rodzajów, jednak największa rozbieżność dotyczy mięsa wieprzowego. Poziom konsumpcji tego produktu w gospodarstwach wiejskich jest o 52% wyższy niż w gospodarstwach miejskich. Jednocześnie spożycie mięsa wołowego oraz cielęcego jest odpowiednio o 42 i 32% większe w mieście niż na wsi.

TABELA 4. Przeciętne miesięczne spożycie owoców i warzyw przypadające na 1 osobę w województwie mazowieckim w 2006 roku, z uwzględnieniem podziału na gospodarstwa miejskie i wiejskie
 TABLE 4. Average monthly per capita consumption of fruits and vegetables in Mazovian urban and rural households in 2006

Grupa produktów	Miesięczne spożycie ogółem w gospodarstwach	
	miejskich	wiejskich
Owoce [kg]		
Owoce cytrusowe (świeże, chłodzone lub mrożone)	0,70	0,45
Banany (świeże, chłodzone lub mrożone)	0,42	0,25
Jabłka (świeże, chłodzone lub mrożone)	1,75	1,78
Gruszki (świeże, chłodzone lub mrożone)	0,12	0,11
Śliwki (świeże, chłodzone lub mrożone)	0,19	0,20
Owoce jagodowe (świeże, chłodzone lub mrożone)	0,60	0,50
Owoce suszone	0,03	0,02
Orzechy, nasiona, pestki jadalne	0,06	0,04
Przetwory owocowe	0,08	0,05
Warzywa [kg]		
Sałata	0,13	0,08
Kapusta (świeża, chłodzona lub mrożona)	0,44	0,78
Pomidory (świeże, chłodzone lub mrożone)	1,14	1,01
Ogórki (świeże, chłodzone lub mrożone)	0,69	0,97
Buraki (świeże, chłodzone lub mrożone)	0,27	0,50
Marchew (świeża, chłodzona lub mrożona)	0,46	0,77
Cebula (świeża, chłodzona lub mrożona)	0,48	0,55
Grzyby (świeże, chłodzone lub mrożone)	0,13	0,14
Ziarno roślin strączkowych	0,05	0,06
Kapusta kwaszona	0,31	0,40
Ziemniaki	5,12	7,33

Źródło: Dane GUS.

TABELA 5. Przeciętne miesięczne spożycie artykułów żywnościowych pochodzenia zwierzęcego przypadające na 1 osobę w województwie mazowieckim w 2006 roku, z uwzględnieniem podziału na gospodarstwa wiejskie/miejskie/warszawskie

TABLE 5. Average monthly per capita consumption of food products of animal origin in Mazovian households (rural/urban and Warsaw) in 2006

Grupa produktów	Miesięczne spożycie ogółem w gospodarstwach		
	wiejskich	miejskich	warszawskich
Mięso ogółem [kg]	6,56	5,61	6,27
Mięso wołowe	0,15	0,22	0,29
Mięso cielęce	0,01	0,01	0,04
Mięso wieprzowe	1,87	1,23	1,00
Drób	1,45	1,42	1,25
Wędliny	2,70	2,33	2,16
Ryby	0,39	0,47	0,56
Mleko [l]	5,15	3,97	3,74
Sery [kg]	0,76	1,05	1,51
Sery twarogowe	0,53	0,63	0,89
Sery dojrzewające i topione	0,26	0,42	0,62
Śmietana i śmietanka [l]	0,41	0,36	0,31
Jaja [szk.]	14,7	13,6	13,22
Masło [kg]	0,24	0,29	0,39

Źródło: Dane GUS.

Porównując dane zebrane w warszawskich gospodarstwach domowych ze spożyciem w całym województwie, można zauważyć, że w stolicy wyższy jest poziom konsumpcji takich grup produktów ogółem, jak: mięso, ryby, produkty mleczne (z wyjątkiem śmietany i śmietanki), owoce, używki, soki (aż o 56%) oraz wody mineralne i źródlane.

Analiza poszczególnych grup produktów wskazuje, że w odniesieniu do owoców różnice dotyczą szczególnie owoców południowych oraz jagodowych, których w stolicy spożywa się odpowiednio o 37 i 23% więcej niż przeciętnie na Mazowszu. W grupie cukier i słodycze o 33% więcej spożywa się w stolicy czekolady i o 24% więcej dżemu i marmolady, jednak spożycie cukru jest tutaj mniejsze o 27%.

W grupie pieczywo i produkty zbożowe w stolicy spożywa się o 24% więcej ryżu i o 10% więcej płatków, a także o 4% więcej makaronów. Mniej natomiast, w porównaniu do przeciętnego poziomu w województwie, w Warszawie spożywa się mąki i pieczywa – odpowiednio o 34 i 15%. W stolicy spożywa się prawie o 12% mniej tłuszczów roślinnych oraz kapusty (o 36,4%), ziemniaków (o 32,5%) oraz marchwi (o 31%). Więcej natomiast w stolicy spożywa się tylko pomidorów (o 12%).

Wśród produktów pochodzenia zwierzęcego na szczególną uwagę zasługuje mięso cielece, którego spożycie przekracza średnią w województwie o 114%, masło (o prawie 30%) oraz tłuszczów zwierzęcych (o 44%).

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Z zebranych danych, obejmujących 5180 gospodarstw domowych, wynika, że pomimo rolniczego charakteru Mazowsza oraz rozbudowanej infrastruktury handlowej występuje tu wyraźne zróżnicowanie poziomu konsumpcji. Ważnym uwarunkowaniem tego zjawiska jest sytuacja ekonomiczna mieszkańców. Największe różnice w przeciętnym spożyciu żywności pochodzenia roślinnego w kraju i województwie występują w przypadku produktów droższych – takich jak płatki zbożowe, pomidory, owoce (w tym południowe), soki oraz używki (kawa, herbata), a także mięso wołowe i cielece, sery i ryby.

Wymienione produkty zaliczane są do tzw. dóbr wyższego rzędu, dla których współczynnik elastyczności dochodowej popytu jest większy od 1. Wraz ze wzrostem dochodów najbardziej rośnie popyt właśnie na te produkty. W przeciwieństwie do nich sytuacja dochodowa nie wpływa istotnie na zróżnicowanie konsumpcji podstawowych produktów żywnościowych, relatywnie tańszych, na przykład zbożowych (w tym mąki), mięsa wieprzowego, tłuszczów roślinnych [Świetlik i Kwasek 2008].

Przeprowadzone obliczenia wskazują, że w gospodarstwach domowych województwa mazowieckiego największe różnice w spożyciu produktów dotyczą wody mineralnej i źródlanej, soków oraz owoców. W analizowanym okresie większa też była, w porównaniu do średniej krajowej, miesięczna konsumpcja cukru i przetworów, ryb, mięsa i tłuszczów zwierzęcych.

Analiza dokonana w przekroju miasto/wieś wskazuje na szczególnie wyraźne zróżnicowanie spożycia owoców. Pomimo czołowej pozycji województwa w krajowej produkcji owoców (ponad 40% zbiorów owoców z drzew i prawie 17% zbiorów owoców jagodowych) spożycie owoców na wsi jest mniejsze niż w miastach. Sytuacja ta nie jest korzystna z punktu widzenia zdrowia ludności, szczególnie profilaktyki chorób żywieniowo-zależnych [Halicka 2006].

Należy zwrócić uwagę na fakt, że struktura konsumpcji żywności jest wypadkową wielu czynników, zarówno ekonomicznych, jak i pozaekonomicznych. Ważną rolę odgrywają także nawyki żywieniowe oraz wahania sezonowe. Jest to szczególnie ważne w przypadku produktów, które w dużym stopniu pochodzą z samozaopatrzenia, na przykład warzyw i owoców.

W opracowywanych od końca lat dziewięćdziesiątych strategiach rozwoju regionu, m.in. Samorządowym Programie Rozwoju Mazowsza, Regionalnej Strategii Innowacji i Rozwoju dla Mazowsza (RIS Mazovia) oraz Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2020 roku, zjawiska zróżnicowania konsumpcji nie zostały uwzględnione. Z uwagi na wysoki poziom produkcji rolniczej, lokalizację centrów dystrybucji (w tym rynku hurtowego w Broniszach) oraz licznych zakładów przetwórstwa spożywczego ważnym komponentem dalszego rozwoju województwa jest rozpoznanie potrzeb żywnościowych mieszkańców. Szczegółowa analiza sfery podaży i popytu żywności z uwzględnieniem zróżnicowania przestrzennego jest konieczna nie tylko do zwiększenia skuteczności przyjmowanych strategii, ale także może wskazać nowe perspektywy i kierunki rozwoju dla regionu.

Poprawa wzorca konsumpcji, na przykład poprzez zwiększenie spożycia owoców w gospodarstwach wiejskich, ma także znaczenie w aspekcie zdrowia kapitału ludzkiego regionu.

BIBLIOGRAFIA

- Budżety gospodarstw domowych w 2007 r.*, 2008. GUS, Warszawa.
- Budżety gospodarstw domowych w województwie mazowieckim w 2006 r. Informacje sygnalne*, 2007. Urząd Statystyczny, Warszawa (www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/warsz/ASE).
- Halicka E., 2006: *Aktualne zalecenia żywieniowo-zdrowotne dotyczące spożycia owoców i warzyw*. „Zdrowie Publiczne” 116, 1: 138–141.
- Portret województwa mazowieckiego 2002–2007*, 2008. Urząd Statystyczny w Warszawie, Warszawa.
- Produkt krajowy brutto – rachunki regionalne w 2007 r. (www.stat.gov.pl/gus/5840_7114_PLK_HTML.htm).
- Rocznik Statystyczny Warszawy 2008*, 2009. GUS, Warszawa.
- Świetlik K., Kwasek M., 2008: *Popyt na żywność*. W: *Analiza produkcyjno-ekonomicznej sytuacji rolnictwa i gospodarki żywnościowej w 2007 r.* IERiGŻ-PIB, Warszawa: 137–159.
- Woźniak A., 2008: *Specyficzne aspekty gospodarki żywnościowej województwa mazowieckiego*. Wydział Nauk o Żywieniu Człowieka i Konsumpcji SGGW, Warszawa.

THE LEVEL AND DIFFERENTIATION OF FOOD CONSUMPTION IN THE MAZOWSZE REGION

Abstract. The paper presents an analysis and evaluation of food consumption in the Mazowieckie voivodeship basing on the data of representative surveys of household budgets carried out by the Central Statistical Office (GUS). The consumption of the principal groups of foodstuffs has been compared at the voivodeship/Poland and rural/urban/Warsaw levels. The analyzed statistical data for 2006 show that the households in the Mazowieckie voivodeship are characterized by a higher than average consumption of relatively expensive food articles, with a higher indicator of the income elasticity of demand. These articles include meat (especially beef and veal), fruit juices and mineral water. Judging by the examined data food consumption in the region is, with some exceptions, higher in rural households. These exceptions include fresh and processed fruits, fruit and vegetable juices, stimulants (tea and coffee), beef, fish, cheese and butter. Warsaw households are characterized by the highest consumption of meat, fish and cheese as well as juices and stimulants. The phenomenon of territorial differentiation of food consumption should be carefully studied, and further taken into consideration during work on instruments serving the development of the food economy in the Mazowieckie voivodeship and food policy for the region.

Key words: consumption, food, Mazowieckie voivodeship, plant and animal derived foodstuffs